

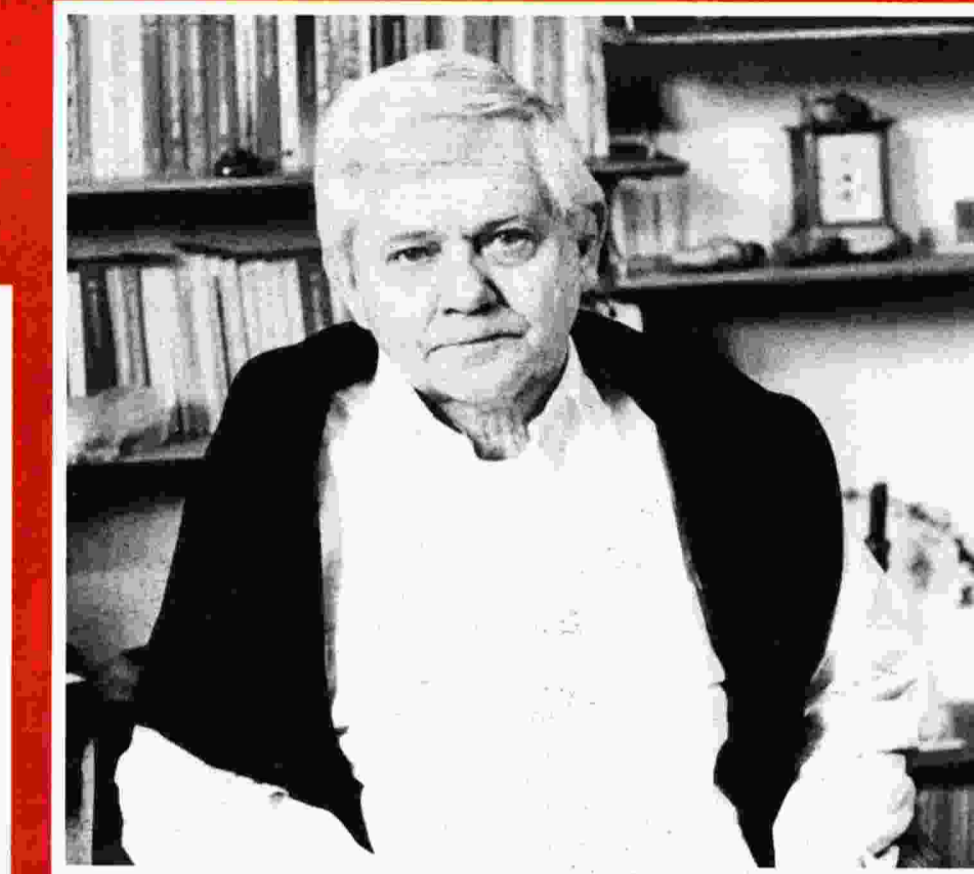
Μια άβυσσος στα μέτρα του

► Του **ΓΙΑΝΝΗ ΔΟΥΚΑ**

ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ αφιέρωμα του *Poetry Magazine* για την αμερικανοασιατική ποίηση, ο ιαπωνικής καταγωγής Χαβανέζος Γκάρρετ Χόνγκο βάζει τον εκ μητρός παππού του, έγκλειστο σε αμερικανικό στρατόπεδο συγκέντρωσης, ν' απευθύνεται στον Ζμπίγκνιου Χέρμπερτ. Δεκέμβριο του 1941, τον φαντάζεται στο Λβοφ, τη μόλις κατελημμένη από τους ναζί γενέτειρά του, δεκαεπταετή εργαζόμενο ιολογικού εργαστηρίου. Εκτρέφει ψείρες, ονειρεύεται την ένταξή του στην Αντίσταση, δεν έχει ακόμη διανοηθεί τον «καυστικό σαρκασμό των ξεγυμνωμένων από ευλαβείς λέξεις στροφών του».

Το πολωνικό Λβοφ ή αυτοστρογγυλικό Λέμπεργκ ή

ουκρανοσοβιετικό Λβιβ, η πολυεθνική Πόλη των Λεόντων, διασώζεται από τον Πολωνό συγγραφέα Γιόζεφ Βίτλιν, που έζησε εκεί, αρχές του εικοστού αιώνα, ως ανάμνηση ειδυλλιακά εξιδανεισμένη στην απόσταση του χρόνου. Εν γνώσει των όσων μεσολάβησαν, με αποκορύφωμα την εξόντωση του εβραϊκού πληθυσμού, επισκέπτεται νοερά το Λβοφ και συμβαδίζει με τα οικεία του φαντάσματα. Χρόνια αργότερα, στις μέρες μας, ο νομικός Φίλιπ Σαντς επιστρέφει και αυτός, περιπλανάται, σχολιάζοντας το κείμενο του Βίτλιν, αναζητά στο Λβιβ τα ίχνη των προγόνων του, καθώς και των συναδέλφων του, Λάουτερπαχ και Λέμκιν, που από εκεί κατάγονταν και υπήρξαν εισηγητές, αντίστοιχα, των όρων «εγκλή-

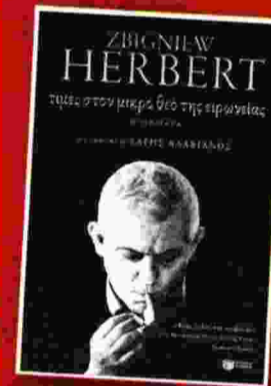
ματα εναντίον της ανθρωπότητας» και «γενοκτονία». (Τα δυ

κείμενα συναποτελούν το *City of Lions*, περαινθή έκδοση του Pushkin Press).

Αυτός ήταν ο κόσμος που διαμόρφωσε τον Ζμπίγκνιου Χέρμπερτ (1924-1998), η γενέθλια πόλη απ' όπου αναδύθηκε και την οποία εγκατέλειψε χωρίς ελπίδα επιστροφής. Όπως παραδέχεται το ποιητικό εγώ του, ο κ. Cogito, δεν θα έχει απομείνει «τίποτα που ν' ανήκει σ' εμάς», μόνο «το κομμάτι του δρόμου/ όπου πάνω του είναι χαραγμένος ένας κύκλος με κιμωλία». Οι *Τιμές στον μικρό θεό της ειρωνείας* αποτελούν τη δεύτερη προσέγγιση του Χάρη Βλαβιανού στο έργο του ποιητή, επαυξημένη έκδοσή της έκδοσης *Η ψυχή του κ. Cogito και άλλα ποιήματα* (Γαβριελίδης, 2001).

Ακούμε εδώ τη φωνή ενός επιζήσαντα, που βίωσε τον πόλεμο, τον ξεριζωμό, τον ολοκληρωτισμό και κατόρθωσε, έχοντας υποχρεωθεί και σε μακρές περιόδους σιωπής, να δημιουργήσει το προσωπικό του εκφραστικό στίγμα. Και πώς αλλιώς θα μπορούσε κανείς να το συνοψίσει, αν όχι ως την αγωνιώδη προσπάθεια, έχοντας φτάσει πρώτα στο σημείο βρασμού της ύπαρξης, να χαμπλώσει τη θερμοκρασία του, μέχρι να τη σταθεροποιήσει στην αναστοχαστική περιγραφή του κόσμου, στη διαμεσολαβημένη και φιλοσοφική θεώρησή του;

Το βιβλίο χωρίζεται σε τέσσερα μέρη, με βάση τις κύριες θεματικές που συνιστούν το έρ-

ZBIGNIEW
HERBERT

**«Τιμές στον μικρό
θεό της ειρωνείας»**

Ποιήματα

Μεταφραστής: Χάρης
Βλαβιανός

Πάτακας, 2017

Σελ. 182

γο του Χέρμπερτ. Η πρώτη αποτελείται από τις αφηγήσεις και τους στοχασμούς του κ. Cogito. Εδώ, σαν αρχαιοελληνικές θεότητες, εξόριστες στον σύγχρονο κόσμο, εμφανίζονται, προσωποποιούνται κι εντάσσονται στην καθημερινότητα η αρετή, η ψυχή κι η δυστυχία. Με την άβυσσο για κατοικίδιο, ο ποιητής υιοθετεί τη στάση του παρατηρητή, ανατρέχει στην ιστορία, παρακολουθεί την επικαιρότητα,

επιχειρώντας να την αποστάξει, αναμετρείται με το γήρας και αγωνίζεται να διαχειριστεί την ύπαρξή του.

Η δεύτερη ενότητα σκιαγραφεί μυθικές, ιστορικές και λογοτεχνικές φυσιογνωμίες: άλλοτε «διορθώνει» και υπομνηματίζει τις καταγεγραμμένες παραδόσεις, συμπληρώνει τα κενά, αποκαθιστά τα αποσιωπημένα, άλλοτε αξιοποιεί την εμβέλεια της αλληγορίας, προκειμένου να μιλήσει για τις ενσάρκώσεις της εξουσίας. Είτε μιλά με το στόμα του Προκρούστη είτε αφηγείται τον εφιάλτη ενός αυτοκράτορα, ο Χέρμπερτ επιδεικνύει τις ρωγμές στο συμπαγές αλλά και διαβρωμένο σώμα της: όσο κι αν κυβερνά, δεν γίνεται να καθυποτάξει τον «μικρό κι απέραντο τόπο μοναχιάς» του καθενός. Ο άνθρωπος, όσο μπορεί, θα εκφράζει την απειθείά του, όπως ο Προμηθέας που «γελάει ήσυχα. Είναι ο μόνος τρόπος πλέον να εκφράσει τη διαφωνία του με τον κόσμο».

Ακολουθούν ορισμένα ποιήματα που θα μπορούσαν και να θεωρηθούν σημειώματα ποιητικής ή πολεμικής ανταποκρίσεις από το ανοικτό μέτωπο του Χέρμπερτ με την τέχνη του. Συναισθανόμενος την προδιαγεγραμμένη αποτυχία της περιγραφής, διαλέγεται με την εσωτερική του φωνή: ο κόσμος είναι ένα «ξύλινο ζάρι», θα το βλέπουμε μόνο απέξω και θα αδυνατούμε να συλλάβουμε την ουσία του. «Θα ξεφορτωνόμουν», ισχυρίζεται, «όλες τις μεταφορές / για μια λέξη / που θα 'ταν ένα με το δέρμα μου».

Η κατακλείδα του βιβλίου λειτουργεί, θα λέγαμε, ως κοσμολογική σύνοψη όπου ανιχνεύεται το «ακατανόητο γουργουρητό» ενός άγνωστου μέλλοντος, «μια μαύρη σταγόνα απείρου» «στην καρδιά των πραγμάτων». Καθώς παρεισφρύνει το προσωπικό, επιχειρείται και η θέαση του θανάτου, απόσταξη της ουσίας και τελική διατύπωση όσων επιτρέπεται να διατυπωθούν.

Ευχής έργον ότι η μετάφραση υπογράφεται από τον Βλαβιανό, που αποδίδει ιδανικά το ύφος του Χέρμπερτ, μαρτυρώντας την εκλεκτική του συγγένεια με τον Πολωνό. Παρότι ο μεταφραστής ποίησης του ομότιτλου ποιήματος εμφανίζεται με «μια μύτη κίτρινη / από τη γύρη», έχοντας ορμήσει στο λουλούδι «σαν αδέξια μέλισσα», εδώ δεν υπάρχει τίποτα το ξεκούρδιο ή παράτονο: πέρα από μάσκες, πέρα από προσωπεία, μια μείζων ποιητική μορφή του περασμένου αιώνα αποκαλύπτει λυτρωτικά το πρόσωπό της.